

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1012/1-XI/5 01.07.2010. године	
--	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, одржаној дана 01.07.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: СИМБОЛИЧКА ИГРА У ДЕЧЈЕМ ВРТИЋУ, кандидата мр Гордане Мијаиловић и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1х Универзитету у Београду 1х Комисији 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/1750</u>	
(број захтева)	
<u>15.07.2010.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Гордане (Живојин) Мијаиловић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Гордана (Живојин) Мијаиловић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Симболичка игра у децјем вртићу

Универзитет је дана 20.11.2007. својим актом под бр 612-123/71/7 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Симболичка игра у децјем вртићу

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Гордане (Живојин) Мијаиловић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 11.02.2010. одлуком факултета под бр 219/1-XIII/5 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Мирјана Пешић	редовни проф.	педагогија	Филозофски ф.
2.	др Драгана Павловић	доцент	педагогија	Филозофски ф.
3.	др Живка Крњаја	доцент	педагогија	Филозофски ф.
4.	др Јасмина Клеменовић	доцент	педагогија	Филозофски ф. Нови Сад

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.07.2010.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Весна Димитријевић</u>
--	---

НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Научног већа Филозофског факултета од 11.02. 2010. године, изабрани смо у комисију за преглед и оцену докторске дисертације **СИМБОЛИЧКА ИГРА У ДЕЧЈЕМ ВРТИЋУ**, кандидата мр Гордане Мијаиловић. После прегледа рада, комисија подноси Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Савремена сазнања о природи децје игре и њеној улози у укупном развоју детета, посебно на раним узрастима, као и декларативно придавање значајног места игри у различитим програмима предшколског васпитања, често су у нескладу са актуалном васпитном и истраживачком праксом. Стварни статус децје игре у институционалном контексту и покушаји да се њени развојни потенцијали транспонују и уграде у ефикасне васпитно-образовне пројекте, ретко су предмет систематских истраживања. Са друге стране, налази малобројних истраживања сведоче о релативно ниској заступљености симболичке игре у укупном репертоару активности деце у вртићу, њеној стереотипности и сиромашном садржају. Истовремено, однос одраслих - васпитача, према игри иде од једне до друге крајности: препуштања игре деци, што обично значи занемаривање, насупротив дидактизирању, претварању игре у директан инструмент подучавања, чиме она губи своја суштинска обележја и развојни потенцијал.

Истраживања децје игре у контексту институционалног васпитања, изузетно су ретка и у нашој педагошкој пракси. Од значајних теоријских и истраживачких радова проф. Александре Марјановић од пре двадесет и више година и једне евалуационе студије предшколског васпитања, која је само успут пружила податке и о заступљености симболичке игре у децјим вртићима, готово да није било радова, а још мање систематских истраживања ове проблематике.

Докторска дисертација кандидата Гордане Мијаиловић, у којој она истражује карактеристике децје симболичке игре у вртићу и услове које та средина пружа за њено јављање и развој, представља новину и вредан прилог познавању па тиме и потенцијалном унапређивању праксе институционалног предшколског васпитања у нас.

Рад има 179 страна основног текста, литературу и прилоге са инструментима и поступцима коришћеним у истраживању и табеларним приказима појединих налаза истраживања.

У првом делу рада, у оквиру три крупна поглавља: "Игра", "Симболичка игра" и "Игра у вртићу", кандидат разматра природу децје игре, посебно симболичке, њену функцију у развоју предшколског детета и коначно место и улогу која јој се приписује у концепцијама институционалног васпитања и образовања, посебно у програмима предшколског васпитања у нас. Ослањајући се на пробрану али релевантну литературу, она прво даје један екстензиван увод у централну тему рада бавећи се питањима као што су: дистинктивна обележја игре уопште, тумачења односа игре и других типова

активности детета, са којима се она доводи у везу (рад, истраживање, учење, стваралаштво), психолошка тумачења функције игре у развоју детета и улога игре у савременим условима одрастања мале деце, да би на крају приказала доминантне научне класификације дечје игре. Паралелно, кандидат указује на историјски след у тумачењима игре и њеној примени у васпитању и образовању.

Друго поглавље садржи детаљнији приказ порекла, развоја, садржаја и структурних обележја симболичке игре. Оно пружа теоријску основу за формулацију истраживачких задатака и поступка анализе прикупљених података о сложености симболичке игре у емпиријском делу рада. Још значајније, кандидат у овом делу донекле разрађује већ раније уведен концепт "игре као интегративног контекста за развој и учење", као основу за конципирање места и улоге игре у васпитним пројектима. Примењујући га на симболичку игру, она издваја њену фиктивност, односно илузорни план, као оно специфично својство симболичке игре које омогућава не само прораду (вежбање психичких функција) него и трансформацију искуства, успостављање нових веза међу психичким структурама и функцијама и стварање значења. Концепција раног васпитања која полази од оваквог схватања, смешта игру у центар курикулума, уместо да се она користи као средство за постизање појединачних васпитно-образовних циљева и задатака или препушта деци.

Уместо разраде једне такве концепције, што би превазилазило оквире ове докторске дисертације, кандидат у трећем поглављу уводног дела - "Игра у вртићу", даје краћи приказ схватања односа игре и васпитања у педагошким теоријама и значајнијим системима предшколског васпитања а потом само наводи опште услове које средина треба да обезбеди да би се подржала и култивисала дечја симболичка игра, ослањајући се на формулацију А. Марјановић и спецификује томе сагласне улоге васпитача. У посебним одељцима овог поглавља, дат је и уопштени опис услова за игру у дечјим вртићима у нашој средини, на основу увида аутора и једног мањег истраживања изведеног у оквиру студентске праксе, као и приказ једног броја страних истраживања о улози васпитача у дечјој игри у вртићу.

На крају, кандидат даје упоредну анализу садржаја званичних програма предшколског васпитања у Србији, са циљем да утврди како одређују статус и значај који се приписује игри, које врсте игара предвиђају и да ли издвајају/истичу посебно одлике симболичке игре и коначно, како програми одређују улогу васпитача у симболичкој игри деце. Остаје, међутим, необразложено зашто се анализирају и програми намењени јасленом узрасту и посебно, зашто се само један део актуалног програмског документа (Основе програма - Модел А) пореди са војвођанским програмом из 1985. године а изостаје детаљна анализа другог (Модела Б), будући да вртићи у којима је истраживање обављено а тиме и васпитачи, раде управо на основу та два модела програма.

Други, емпиријски део рада представља једну вишеслојну дескриптивну студију о карактеристикама дечје симболичке игре у вртићу и односу васпитача према игри. Под карактеристикама симболичке игре, кандидат је подразумевала учесталост јављања, дужину трајања, садржај и структуру, с тим што су последње две коришћене за процену сложености игре. Однос васпитача према игри, дефинисан је преко њихових "улога у дечјој игри" (да ли и које улоге васпитач преузима у дечјој симболичкој игри) и "у стварању услова за игру" (просторно-материјални услови, садржаји и временска организација активности) и испитиван на два нивоа: директно, на основу посматрања и

индиректно, на основу анализе планова и забележене реализације у радним књигама васпитача. Паралелно, истраживањем је обухваћено и испитивање схватања васпитача о природи и улози игре у васпитању и образовању предшколске деце и њихово виђење сопствене улоге у стварању услова за дечју игру.

Специфичност овог истраживања чини начин прикупљања података. Осим интервјуисања васпитача, које је кандидат обавила, све остале податке прикупили су студенти школе за васпитаче, у којој кандидат ради, а у оквиру њихове једнонедељне стручно-педагошке праксе. Иако овакав поступак носи извесна методолошка ограничења, он има неспорну педагошку функцију и значај - као начин унапређивања професионалног образовања васпитача а тиме и потенцијално, унапређивања васпитне праксе у дечјим вртићима. Ограничења се тичу прво узорка, које је нужно био пригодан и територијално ограничен (53 васпитне групе свих узраста из 13 вртића углавном из Сремског округа, исто толико радних књига и васпитача и 170 забележених симболичких игара деце) а потом и поузданости прикупљених података. Премда су редовним студијама студенти детаљно и интензивно обучавањем за примену метода систематског и феноменолошког посматрања и посебно припремљени за обављање стручне праксе и примену инструмента које је сама израдила, кандидат је изузетно опрезна у интерпретацији налаза истраживања и извођењу закључака, упозоравајући на недовољну поузданост сирових података које су студенти прикупили.

Примењене методе и технике за прикупљање података укључиле су: систематско посматрање на основу узорака догађаја (игровне активности детета, поступци васпитача у односу на игру), са посебно израђеним протоколом, феноменолошко посматрање (наративне белешке студената са детаљним описом симболичких игара у вртићима), анализа садржаја дневника васпитача и полуструктурирани интервју. Као додатни и паралелан извор података, коришћени су и дневници студентске праксе, са подацима о установи, изводима из радних књига васпитача, белешкама о активностима деце и васпитача током целог периода праксе (недељу дана) и проценама функционалности простора за игру. Овако прикупљени подаци изискивали су у највећем броју случајева два нивоа анализе и обраде: прво, извођење основних података из материјала које су студенти прикупили (поступак који кандидата добро описује, образлаже и илуструје примерима), па тек онда њихову анализу и квалитативну и донекле квантитативну обраду.

Исцрпан приказ, анализу и тумачење налаза истраживања, кандидат излаже у три поглавља, следећи нивое истраживања, односно изворе података: прво даје општу слику о заступљености и врстама дечје игре како у плановима васпитача тако и у целодневној пракси (на основу систематског посматрања); друго, најобимније поглавље садржи налазе, анализу и дискусију установљених карактеристика дечје симболичке игре и улога васпитача у стварању услова за игру и у самој игри, док се у трећем саопштавају налази добијени интервјуисањем васпитача. Тек у последњем, по нашој оцени доста сажетом поглављу, кандидат систематски повезује налазе сва три нивоа истраживања, тумачи узроке добијене слике о статусу и карактеристикама симболичке игре у пракси дечјег вртића и дискутује могуће правце како даљих и продубљенијих истраживања тако и промена у иницијалном образовању васпитача на које упућују резултати њених истраживања.

Овако организовано саопштавање резултата има извесне мањкавости. Иако даје одговоре на све постављене задатке истраживања, они су разложени на поједина

поглавља и недовољно међусобно повезани. Сматрамо да би исцрпније сумирање и дискусија налаза истраживања, организована по задацима истраживања, учинило текст комуникативнијим и лакшим за праћење и, још важније, омогућило извођење утемељенијих закључака.

Иако најзаступљенија у оквиру децјих спонтаних активности (податак који треба узети са резервом, на шта и сам аутор указује), симболичка игра у вртићу показује исте оне одлике које су нађене и у другим сличним истраживањима: стереотипност сижеа и узан репертоар тема и улога те преминацију једноставних (62%) над сложеним (38%) играма. То, заједно са налазом да више од половине забележених игара није довршено и да у скоро половини тих случајева васпитачица прекида игру, сведочи да децји вртић не пружа повољне услове за јављање и развој симболичке игре деце. Васпитачи махом препуштају игру деци, а када су присутни (у свега нешто више од трећине забележених симболичких игара деце) онда ометају ток или прекидају игру због планираних активности.

Схватања васпитача о игри, њеној функцији у развоју и односу према учењу, као и виђење сопствене улоге у стварању услова за игру и у самој игри, кандидат анализира на нивоу целог узорка, трагајући за сличностима и разликама у одговорима васпитача на наведене теме. Висок степен слагања испитивани васпитачи показују у односу на функцију игре у развоју детета и у томе шта сматрају стварањем услова за игру (обезбеђивање материјала и средстава и организацију физичке средине) али не у схватању односа игре и учења и у односу на питање да ли треба да се укључују у децју симболичку игру. Истовремено, одговори васпитача показују унутрашњу неконзистентност што указује на низак степен рефлексивности (налаз типичан за истраживања схватања, односно "личних теорија" васпитача).

У покушају да се добијена слика о статусу и карактеристикама децје симболичке игре и посебно, однос васпитача према тој игри доведе у везу и протумачи помоћу њихових личних теорија игре (испитиваних схватања), кандидат је веома опрезна и критична у односу на сопствене податке. Она истиче да би поузданији одговор могло да пружи тек једно ново истраживање, у коме би јединица истраживања и анализе била управо веза између схватања и делања (личних теорија и конкретне праксе васпитача) и то у конкретном контексту. Посматрано из угла иницијалног образовања васпитача, које би водило ка другачијем статусу децје игре у вртићу и улози васпитача, кандидат се залаже за истраживачки оријентисан концепт, у коме се васпитач припрема за улогу рефлексивног практичара (посебно кроз студентску праксу у вртићима) и даје један пример из свог истраживања.

Посматрана у целини, докторска дисертација кандидата Гордане Мијаиловић представља веома вредан прилог предшколској педагогији и сагледавању барем дела праксе предшколског васпитања у нас. Широко постављена тема и екстензиван приступ, како у теоријском тако и у емпиријском делу рада, има своје оправдање у релативној запостављености ове тематике у нас, у последње две деценије. Низ покренутих питања и тема и бројни налази истраживања могу пружити полазну основу за будућа истраживања, како аутора тако и других истраживача. То се једнако односи на истраживања која би била усмерена на тргање за прецизнијим одговорима на неке од истраживаних питања и на истраживања која би била усмерена на мењање/унапређивање постојеће васпитне праксе.

На основу свега изнетог, најтоплије препоручујемо Научном већу филозофског факултета да овај Извештај прихвати и омогући кандидату да приступи усменој одбрани своје докторске дисертације.

У Београду,
1. 06.2010

Комисија:

Проф. др Мирјана Пешић, ментор

доц. др. Драгана Павловић-Бренеселовић

доц. др Живка Крњаја

доц. др Јасмина Клеменовић, Филозофски факултет у Новом Саду